

A B C D E F G H I J K L M N O P R S T U V W X Y Z

Nr **WARMIŃSKO
MAZURSKIE** 883

1. Obiekt

ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY

2. Czas powstania

XVII w.,
XIX w.,
pocz. XX w.

3. Miejscowość

SĄTOPY -
- SAMULEWO

4. Adres

Samulewo 1
11-218 Sątopy-
-Samulewo

nr dz. KW

5. Przynależność administracyjna

województwo **warmińsko-
-mazurskie**
powiat **Bartoszyce**
gmina **Bisztyn**

6. Poprzednie nazwy miejscowości

B i s c h o f s d o r f
B i s c h d o r f

7. Przynależność administracyjna
przed 1.1.1999:

województwo **olsztyńskie**

8. Właściciel i jego adres

Przedsiębiorstwo Rolne
"JAROL" z o.o. w Sątopach
11-218 Sątopy-Samulewo
tel. 718 70 22

9. Użytkownik i jego adres

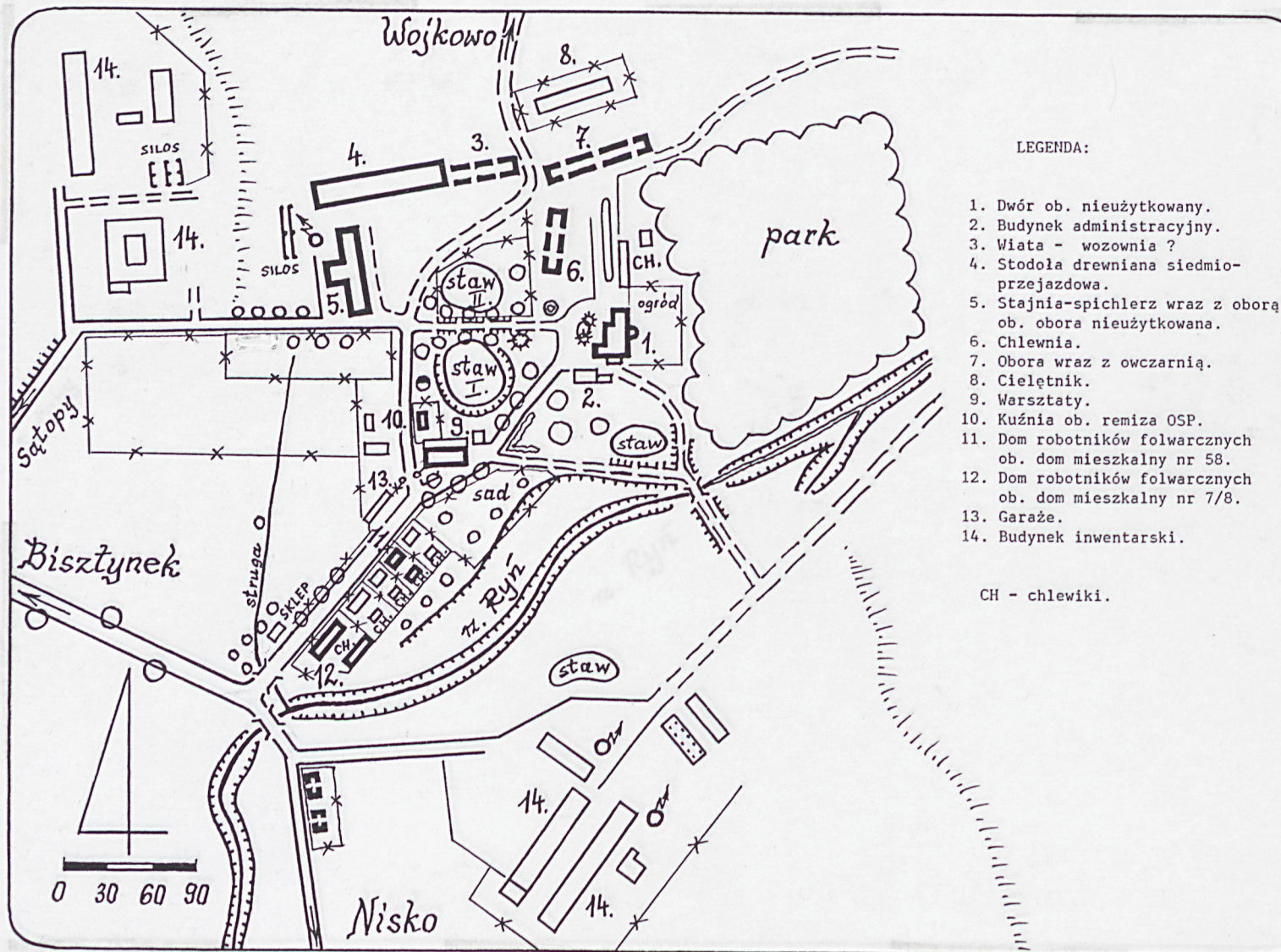
j.w.

10. Rejestr zabytków

dwór i park

Nr A-129 dn. 13.03.1950 r.

140

LEGENDA:

1. Dwór ob. nieużytkowany.
2. Budynek administracyjny.
3. Wiata - wozownia?
4. Stodoła drewniana siedmio-przejazdowa.
5. Stajnia-spiczlerz wraz z oborą ob. obora nieużytkowana.
6. Chlewnia.
7. Obora wraz z owczarnią.
8. Cielętnik.
9. Warsztaty.
10. Kuźnia ob. remiza OSP.
11. Dom robotników folwarcznych ob. dom mieszkalny nr 58.
12. Dom robotników folwarcznych ob. dom mieszkalny nr 7/8.
13. Garaże.
14. Budynek inwentarski.

CH - chlewiki.

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

Sątopy-Samulewo właśc. Samulewo (Bischdorf) to stara osada o średniowiecznym rodowodzie, dla której przywilej lokacyjny wystawił bp Henryk Sorbom w roku 1381 - stąd pierwotna nazwa Bischofsdorf. Lokatorami i sołtysami wsi byli bracia Johannes i Michael Bercow. Wieś założono na obszarze zagospodarowanym o czym świadczą brak wolizny i wysoki czynsz. Wieś otrzymała 50 łanów ziemi (840 ha) w tym 4 łany sołeckie, 1 łan wolny od szarwarków i 45 łanów chłopskich. We wsi działała karczma z uposaż. 0,5 łana ziemi oraz młyn w. z uposaż. 0,5 łana lasu. W 1399 r. tenże biskup sprzedał tutejszym chłopom do wspólnego użytku 20 mórg łąk. Według wzmianki z XV w. wieś była pierwotnie dobrem stołowym biskupów "prius fuit allodium". W roku 1520 wieś uległa zniszczeniu. Jeszcze w 1533 r. 4,5 łana czynszowego leżało odłogiem. Wtedy też ponownie osadzono zniszczony młyn. W 1587 r. wieś posiadała 2sołtysów i 18 gospodarstw chłopskich. W tymże roku wieś przekształcono w folwark biskupi, który stał się teraz rodzajem letniej rezydencji biskupów warmińskich. Wg. inwentarza z 1656 r. folwark posiadał wielkość 50 łanów, nowy ogród, "dom biskupi", sad, plantację chmielu. Ponadto spichlerz, dwie zagrody, trzy obory - w nich 57 krów, 44 jałówki, 41 wołów, 3 buchaje; dwie stajnie - w nich 136 koni, w tym 71 klaczy; tuczarnią - w niej 14 świń i 26 prosiąt. Z drobiu 59 gęsi, kaczki i kury. W 14 stodołach miejsce na zboże oraz rocznie 500 wozów siana. Wokół Niskiego Młyna (Nisko) koncentrowała się druga część folwarku założona na 37 łanach ziemi. Inicjatorem budowy "domu biskupiego" i założycielem ogrodu był bp Wacław Leszczyński. Inwentarz folwarku z 1766 r. mówi o licznie pobudowanych tu spichlerzach. W 1772 roku folwark przeszedł na własność króla pruskiego, po czym stał się własnością szla-

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

SYTUACJA: miejscowość Sątopy-Samulewo to wielodrożnica położona w pn.wsch. części Pojezierza Olsztyńskiego ok. 8 km na wsch od Bisztynka i ok. 10 km na zach. od Reszla, z dala od uczęszczanych szlaków komunikacyjnych, na lewym brzegu rz. Ryń, w terenie płaskim i podmokłym (średnia wysokość terenu wynosi 78 m n.p.m.). Na pn. i pd. od wsi rozciągają się pola uprawne. Przystanek PKS i stacja PKP.

Zespół dworsko-folwarczny położony jest w pn.wsch. części wsi, po pn. stronie drogi prowadzącej do Bisztynka i składa się z trzech zasadniczych elementów:

- członu rezydencjonalnego złożonego z dworu i parku krajobrazowego
- podwórze folwarcznego z zabudową inwentarską i gospodarczą
- kolonii domów robotników folwarcznych

KOMPOZYCJA: park typu krajobrazowego założony na terenie płaskim, na lewym brzegu rz. Ryń. Park posiada kształt regularnego czworoboku /pierwotnie kwadratu/. Granicę zach. parku wyznacza podwórze folwarczne, granicę pd. rz. Ryń, granicę pn. stanowi polna droga, natomiast granicę wsch. wyznaczają łąki i pola uprawne. Nie zachował się pierwotny układ aleji. Park zachwaszczony gęstym podszytem z samosiewów, częściowo wytrzebiony pod warzywnik. Drzewostan parkowy stanowią takie gatunki jak: lipa, klon, topola. Pojedynczo świerk. Park nie ogrodzony płotem. Wjazd na teren parku z drogi prowadzącej do Bisztynka. **Dwór** (1) wzniesiony na osi założenia - na wprost drogi prowadzącej do Sątopy, która to stanowi główną oś rozwinięcia całego zespołu. Dwór usytuowany między parkiem krajobrazowym, a podwórze folwarcznym. Budynek na rzucie dwóch prostokątów tworzących kształt litery "L", murowany na podmurówce z kamienia łamanego, ściany z otynkowanej cegły, fasada 9-osioła z ryzalitem 3-osiołowym na osi poprzecznej korpusu gł., parterowy z mieszkalnym poddaszem, nakryty dachem naczółkowym (korpus gł.) oraz 3-spadowym (skrzydło zach.) poszytym dachówką ceramiczną.

Podwórze folwarczne znajduje się po pn.wsch. stronie drogi prowadzącej do Bisztynka i posiada kształt prostokąta rozwiniętego wzdłuż osi wsch.-zach. Zabudowa zwarta, skupiona w czterech pierzejach: pn., pd., wsch., zach. Granicę pn. podwórze wyznacza pola uprawne, granicę zach. wyznacza ciek wodny, granicę pd. wyznacza rz. Ryń, a od wsch. podwórze graniczy z parkiem krajobrazowym. Kompozycja podwórze zamknięta, osioła, geometryczna. Wnętrze o charakterze architektoniczno-krajobrazowym. Główny wjazd na teren podwórze tuż obok budynku magazynu (9). W pierzei pn. podwórze znajduje się stodoła (4) oraz nieistniejące budynki wiaty-wozowni? (3), obory-owczarni (7) oraz wspólnie wzniesiony cieletnik (8). W pierzei wsch. podwórze znajduje się dwór (1) oraz nieistniejący budynek chlewni (6), a także wspólnie wzniesione chlewiki. W pierzei pd. podwórze znajduje się budynek magazynu (9), natomiast w pierzei zach. budynek kuźni (10) oraz inwentarski d. stajnia-spichlerz-obora (5). Stodoła (4) - wzniesiona na rzucie wydłużonego prostokąta, drewniana 7-przejazdowa, nakryta dachem 2-spadowym poszytym papą. Wewnątrz podwórze znajdują się dwa stawy I i II, pomiędzy którymi biegnie grobla wysadzana lipami. Grobla przechodzi w drogę prowadzącą do Sątopy, która to stanowi oś rozwinięcia podwórze folwarcznego. Staw I otoczony jest drzewami, natomiast staw II ogrodzony płotem z drucianej siatki.

Dominantę architektoniczną podwórze stanowi budynek dworu (1). **Podłoga podwórze** płaska, gruntowa z gruntowymi oraz brukowanymi

14. Kubatura -	15. Powierzchnia użytkowa park krajobr. - 3,0 ha podwórze folwarcz. - 5,0 ha	16. Przeznaczenie pierwotne majątek rycerski, hodowla bydła i koni	17. Użytkowanie obecne Przedsiębiorstwo Rolne "JAROL"
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja Po 1945 r.: - adaptacja budynku dworu na administracyjny (1) - rozbiórka pozostałości budynków chlewni (6) oraz obory-owczarni (7) Lata 60-te i 70-te: - adaptacja budynku dworu na mieszkalny (1) - wzniesienie nowego budynku administracyjnego (2) - rozbiórka pozostałości wiaty-wozowni? (3) - remont generalny budynku stajni-spichlerza-obory połączony z adaptacją na oborę (5) - adaptacja d, kuźni na remizę strażacką (10) - wzniesienie cieletnika (8) - wzniesienie domów mieszkalnych nr 3, nr 5 i nr 6 Lata 80-te i 90-te - remont generalny budynku administracyjnego (2)		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) - układ przestrzenny zespołu częściowo czytelny - park krajobrazowy zachowany dobrze, niepielęgnowany - zachował się dwór (1) ze zmienionym układem wnętrza, o niezmienionej bryle, z prawie niezmienionym wystrojem elewacji - zachowały się budynki stodoły (4), stajni-spichlerza-obory ob. obory (5), warsztatów (9) oraz kuźni (10) - nie zachowały się budynki wiaty-wozowni? (3), chlewni (6), obory-owczarni (7) - zachowała się kolonia domów robotników folwarcznych przy drodze do Bisztyńka 20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie - pielęgnacja i ochrona parku - zagospodarowanie budynków dworu (1), stodoły (4) oraz ob. obory (5)	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Karta dworu "zielona", PSOZ Olsztyn 1969.
Karta dworu, PSOZ Olsztyn 1998.

22. Bibliografia

Carl E. L. von Lorck, Landschlösser und Gutshäuser in Ost- und Westpreussen, Frankfurt n. Menem 1965.

St. Achremczyk, Warmia i Mazury. Przewodnik, Olsztyn 1993.

E.G. Kuhne, Handbuch des Grundbesitzes der Provinz Ostpreussen, Königsberg 1889.

P. Niekemmer, Ostpreussisches Güter-Adressbuch, Stettin 1909.

Landwirtschaftliches Adressbuch der Dörfer, Rittergüter,

Güter und Höfe in der Provinz Ostpreussen, Leipzig 1932.

Karta dworu "zielona", mgr Bohdan Rymaszewski, mgr
inż. arch. Donat Putkowski, PSOZ Olsztyn 1969.

Karta dworu, mgr Barbara Zalewska, PSOZ Olsztyn 1998.

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania,
sygnatury)

- mapa topograficzna w skali 1:25 000
z roku 1938

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst Krzysztof Łakocy, Jacek Orłowski 2000 r.

imię, nazwisko, data

plany, rysunki Krzysztof Łakocy, Jacek Orłowski 2000 r.

imię, nazwisko, data

zdjęcia fotogr. Krzysztof Łakocy, Jacek Orłowski 2000 r.

imię, nazwisko, data

miejsce przechowywania negatywów MNR - Szreniawa

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa
autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska
wypełniających)

27. Załączniki

Sześć wkładek.

WSPÓLFINANSOWANE PRZEZ FUNDACJĘ
WSPÓŁPRACY POLSKO-NIEMIECKIEJ
ZE ŚRODKÓW
REPUBLIKI FEDERALNEJ NIEMIEC

MITFINANZIERT VON DER STIFTUNG
FÜR DEUTSCH-POLNISCHE
ZUSAMMENARBEIT AUS MITTELN
DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
S ą t o p y - - S a m u l e w o	ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY	c.d. historii, c.d. opisu, ksero map topograficznych

ciąg dalszy pkt. 12.

checką. Od 1820 r. zaczęto używać nazwy "Bischdorf". Wówczas posiadłość miała dwóch właścicieli - Jachmina i Plaumana i liczyła 633 ha bez "Niskiego Młyna". Od 1874 r. właścicielem majątku i rezydentem tutejszego dworu był Paul Wegener, który odsprzedał go w kon. XIX w. fabrykantowi berlińskiemu Maxowi Drägerowi, a ten z kolei wyznaczył zarządcę w osobie Franza Sturma. W 1932 r. jako właściciel wymieniany jest Dr. Georg Dräger.

Obecne założenie prawdopodobnie powstało w czterech kolejnych fazach: faza I /XVII w./ - pierwsza rezydencja zw."domem biskupim" i ogród, ówczesny właściciel: bp Wacław Leszczyński; faza II /1 poł. XIX w./ - jej pozostałością byłby pierwszy dwór szlachecki oraz park krajobrazowy, ówczesny właściciel: ?; faza III /po 1874/ - przebudowa dworu szlacheckiego, ówczesny właściciel: Paul Wegener; faza IV /pocz. XX w./ - jej pozostałość stanowi obecny dwór wraz z obecną zabudową podwórze folwarcznego, ówczesny właściciel: Max Dräger.

Zestawienie posiadanych gruntów /ha/ i inwentarza /sztuk/ na podstawie ziemskich Ksiąg Adresowych.

Za rok 1889 - ogółem ziemi 633 ha, pól 249. Za rok 1909 - ogółem ziemi 550, pól 360, łąk 164, pastw. 14, luster wód 6; zwierząt - koni 58, bydła 270, krów mlecz. 90, owiec 146, trzody chlew. 92. Za rok 1922 - ogółem ziemi 550, pól 360 ... (j.w.). Za rok 1932 - ogółem ziemi - 562, pól 310, łąk 164, pastw. 64, lasów 12, luster wód 6; zwierząt - koni 60, bydła 310, krów mlecz. 120, owiec 30, trzody chlew. 100.

Po II wojnie światowej majątek przejęły PNZ-ty. Od 1949 roku siedziba Zakładu Rolnego Sątopy-Samulewo. Od pocz. lat 70-tych siedziba Państwowych Gospodarstw Rolnych w skład którego weszły również Mołdyty, Troksy, Wojkowo, Łabławki. W 1993 r. po likwidacji KPGR-u obiekt przejęła Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa. W dn. 16 marca 1995 roku zespół pofolwarczny stał się własnością Przedsiębiorstwa Rolnego "JAROL" z siedzibą w Sątopach-Samulewie. Na marginesie warto zaznaczyć, że Paul Wegener jest autorem wspomnień o Samulewie zatytułowanych "Sein Leben - Seine Rollen" wydanych w Niemczech po II wojnie światowej.

ciąg dalszy pkt.13.

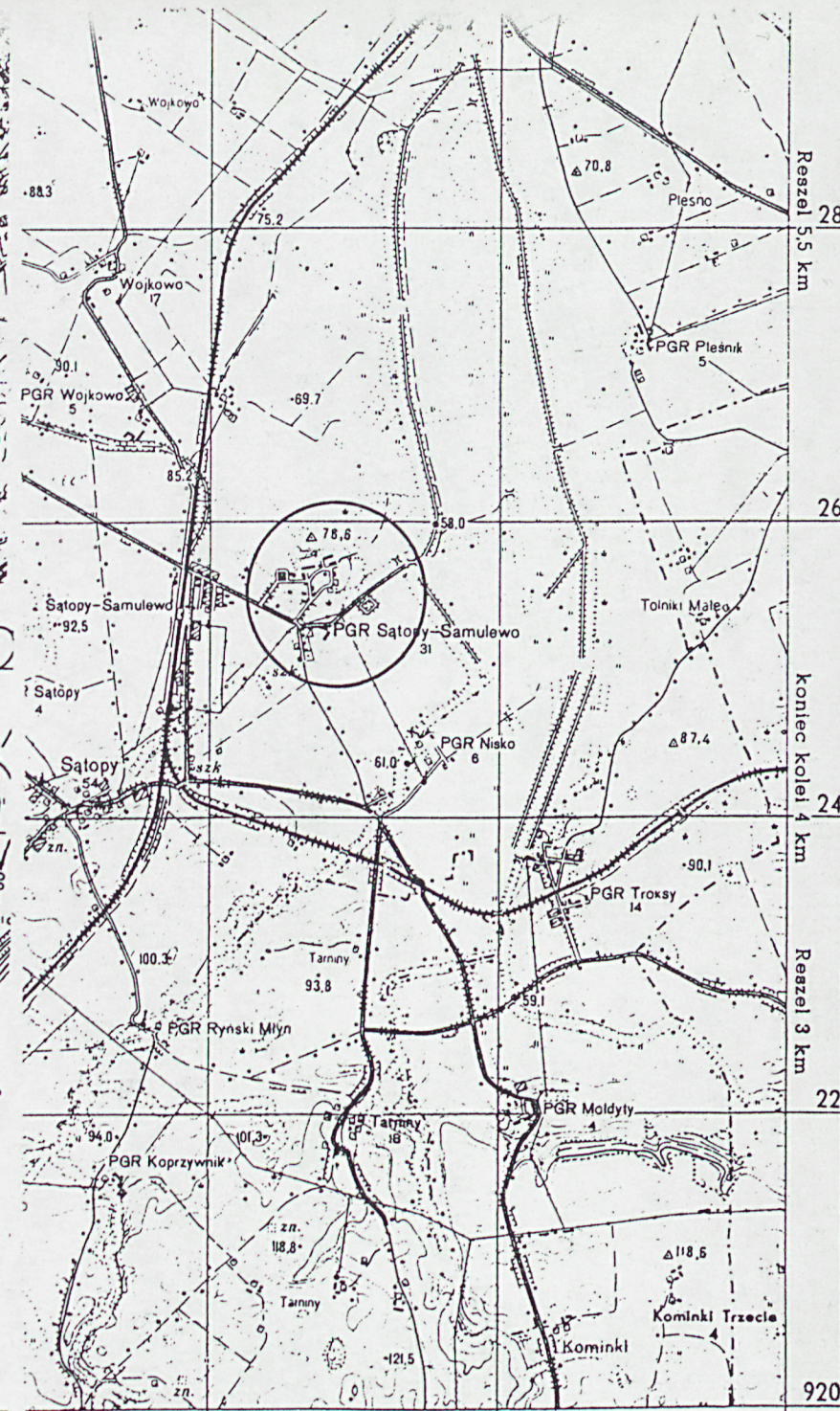
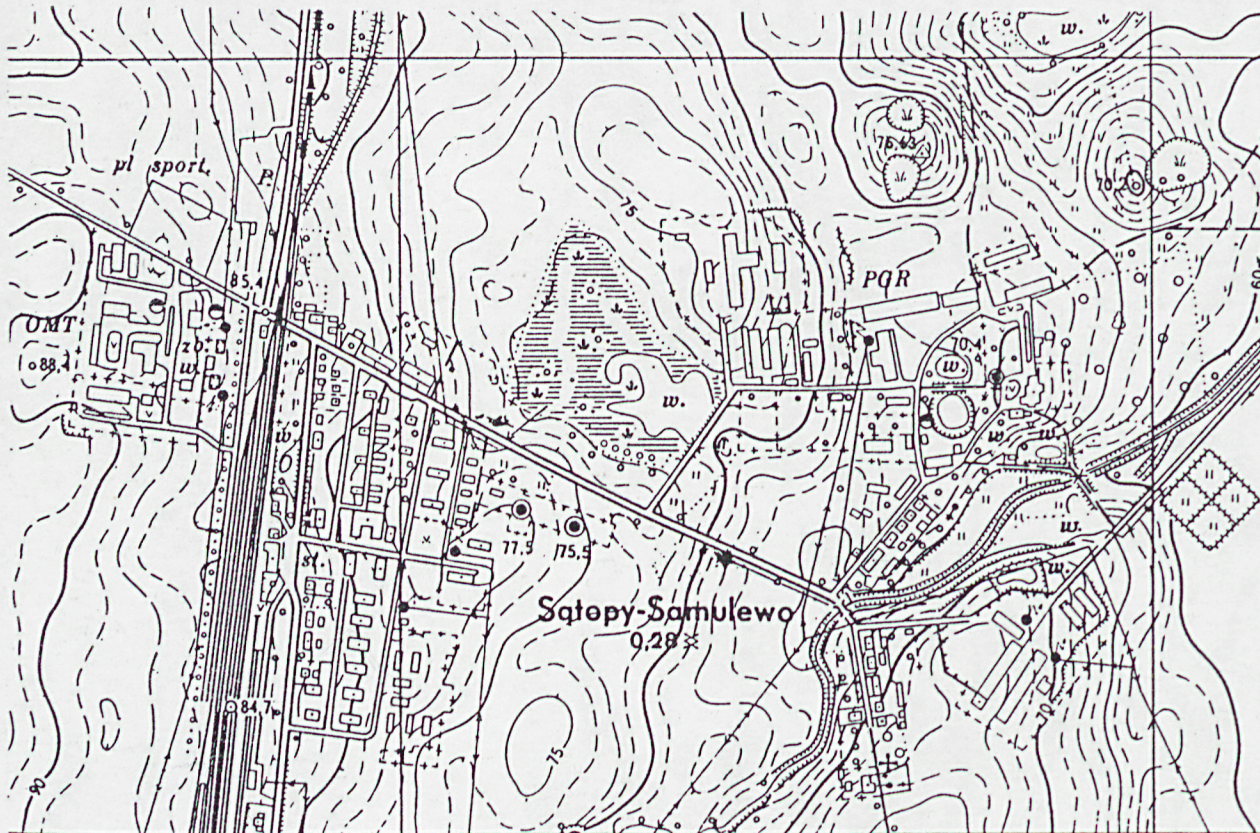
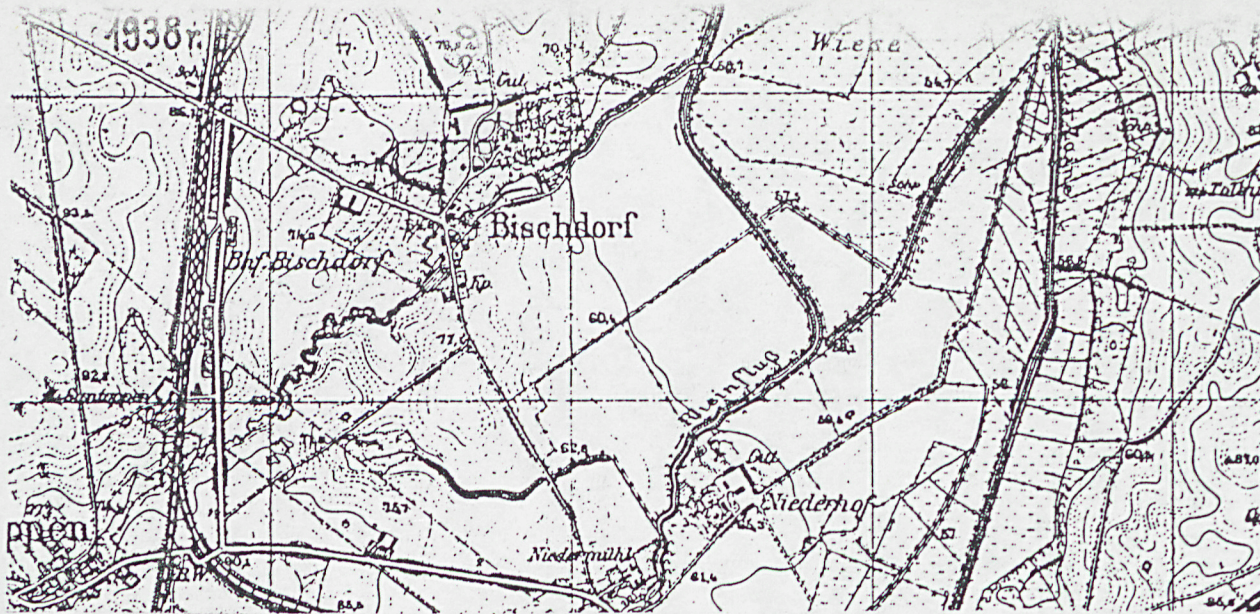
wewnętrzny drogami jezdny. Nie zachowało się pierwotne ogrodzenie podwórze. Obecnie teren podwórze częściowo ogrodzony płotem z siatki drucianej.

We wsi zachowała się kolonia domów robotników folwarcznych przy drodze prowadzącej do Bisztynka ob. są to domy mieszkalne nr 58 (11) oraz nr 7/8 (12).

Karta szczegółowa wykonana dla obiektu: budynek inwentarski (5).

Wkładkę założył: Krzysztof Łakocy, Jacek Orłowski 2000 r.
(imię, nazwisko, data)

MNR - Szreniawa
Miejsce przechowywania negatywów:

Czerwinka 22 km

Nisko 2 km

Nisko 1 km

Kominki 0.5 km

213.344

73

72

74

576

Rezel 5.5 km

26

koniec kolei 4 km

24

Rezel 3 km

22

920

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
SĄTOPY - - SAMULEWO	ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY	spis zdjęć, materiał zdjęciowy

SPIS ZDJĘĆ

1. Główny wjazd na teren zespołu folwarcznego.
2. Działziniec z gazonem i podjazdem. Widoczny dwór (1) oraz budynek administracyjny (2).
3. Dwór (1) - ryzalit mieszczący główne wejście oraz fragment podjazdu.
4. Dwór (1) - kamienny portal.
5. Dwór (1) - elewacja frontowa. Widok poprzez owalny gazon.
6. Dwór (1) - elewacja boczna pn.
7. Dwór (1) - skrzydło pd.
8. Dwór (1) - elewacja boczna pd.
9. Dwór (1) - elewacja tylna wsch.
10. Dwór (1) - ganek z tarasem w elewacji wsch.
11. Dwór (1) - ganek.
12. Staw I. W głębi kuźnia (10).
13. Grobla oraz staw II.
14. Staw II. W głębi d. stajnia-spichlerz-obora ob. obora (5).
15. Staw II. W głębi stodoła (4).
16. Grobla założona na osi rozwinięcia zespołu.
17. Staw II. W głębi dwór (1).
18. Widok w kierunku nieistniejącej wsch. pierzei podwórza folwarcznego.
19. Widok w kierunku nieistniejącej wsch. flanki pierzei pn. podwórza folwarcznego.
20. Warsztaty (9) - elewacja front. Boczny wjazd na teren podwórza.
21. Warsztaty (9) - elewacja tylna. Obok kuźnia (10).
22. Kuźnia ob. remiza OSP (10).
23. Fragment pierzei zach. oraz pn. podwórza folwarcznego.
24. Elewacja pd. d. stajni-spichlerza-obory ob. obory (5). Obok droga prowadząca do Sątop.
25. Dom mieszkalny nr 58 (11).
26. Czworak ob. dom mieszkalny nr 7/8 (12).

Krzysztof Łakocy, Jacek Orłowski 2000 r.

Wkładkę założył:
(imię, nazwisko, data)

MNR - Szreniawa

Miejsce przechowywania negatywów:

1.

2.

3.

4.

1. Miejscowość SĄTOPY - - SAMULEWO	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) materiał zdjęciowy
--	---	--

5.

6.

Wkładkę założył: Krzysztof Łąkocy, Jacek Orłowski 2000 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: MNR - Szreniawa

7.

8.

9.

10.

1. Miejscowość S A T O P Y - - S A M U L E W O	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) materiał zdjęciowy
--	---	--

44.

Wkładkę założył:
Krzysztof Łakocy, Jacek Orłowski 2000 r.
(imię, nazwisko, data)

MNR - Szreniawa
Miejsce przechowywania negatywów:

12.

13.

14.

15.

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
SĄTOPY - - SAMULEWO	ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY	materiał zdjęciowy

16.

17.

Wkładkę założył: Krzysztof Łąkocy, Jacek Orłowski 2000 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: MNR - Szreniawa

18.

19.

20.

21.

1. Miejscowość SĄTOPY - - SAMULEWO	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) materiał zdjęciowy
--	---	--

22.

23.

Wkładkę założył: Krzysztof Łąkocy, Jacek Orłowski 2000 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: MNR - Szreniawa

24.

25.

26.